

krigsansträngning. Alla övriga intressen och värden, vilka ekonomerna i vanliga fall, huru objektiva de än söka vara, ha svårt att helt bortse från, måste träda tillbaka i jämförelse med detta allt dominerande syfte. Endast på en mera väsentlig punkt synes en värdering spela in, i det att man allmänt förutsätter att en inflation så vitt möjligt bör undvikas. Men denna åsikt ligger så nära till hands och är dessutom så välmotiverad med hänsyn till den s. k. krigsmoralen, att den helt naturligt ej givit upphov till några meningsskiljaktigheter.

Härtill kommer väl, att krigsekonomin ej erbjuder många problem av mera allmänt teoretiskt intresse. Detsamma torde för övrigt gälla om all mera konsekvent genomförd planekonomi. Det förefaller t. ex. svårt att utbilda någon allmän ekonomisk teori rörande den ryska femårsplanen. Även inom krigsekonomin är det främst staten, som bestämmer vilka varor, som skola produceras och huru de skola fördelas och den störste svårigheten ligger i att övervinna knappheten på råvaror och produktionsfaktorer. Den ekonomiska problemställningen upplöser sig i en rad specialproblem rörande skattepolitik, priskontroll, lönepolitik etc.

Krigsfinansieringen är svårare att genomföra i praktiken än att planera i teorien. Det är lätt att säga, att man ej får låna mer än vad som motsvarar sparandet plus de genom kapitalförbrukning frigjorda beloppen, men i praktiken ställer detta krav på beskattningsapparaten, som denna ej kan motsvara. I allmänhet har man utgått från att krigskostnaderna borde till lika del bestridas medelst skatter och lån, men i intet fall har man varit i stand att realisera detta program. Såväl i Tyskland, England som U. S. A. torde för närvarande ej mera än en tredjedel av de ständigt växande kostnaderna täckas medelst skattemedel¹⁾. Detta har visserligen ej den betydelse för dessas fördelning på nu- och framtiden, som populärt plägar antagas, men bereder i stället priskontrollen så mycket större bekymmer.

Carsten Welinder.

Hugo E. Pipping: LANDSBYGDENS SOCIALA PROBLEM I FINLAND KRIG MITTEN AV 1800-TALET. Särtryck ur Ekonomiska Samfundets tidskrift. Helsingfors 1940. 150 Sider.

Forf., der tidligere har udsendt en almindelig oversigt over det finske erhvervsliv (*Finlands näringsliv*. Stockh. 1936), behandler i det skrift, der her omtales, et meget specielt emne, der vel kun kan paaregne interesse her i landet hos dem, der indgaaende beskæftiger sig med nordisk social historie. Men disse bør heller ikke forsømme at skaffe sig det

¹⁾ Då krigskostnaderna kunna beräknas på olika sätt, är det svårt att göra en jämförelse länderna emellan. Härtill kommer att propagandasynpunkter m. m. göra de för de olika ländernas del publicerade siffrorna otillförlitliga. Följande uppgifter angående krigskostnaderna per dag äro enligt rec. uppfattning mest sannolika:

U. S. A.: 150 milj. dollar eller halva nationalinkomsten. Kostnaderna ökas snabbt.

Tyskland: 225 milj. Riksmark eller två tredjedelar av nationalinkomsten. Härtill komma bidrag från ockuperade länder.

England: 15 milj. pund eller 60 pct. av nationalinkomsten.

Japan: 50—60 milj. yen eller två tredjedelar av nationalinkomsten.

Italien: 175 milj. lire eller en tredjedel av nationalinkomsten.

krigsansträngning. Alla övriga intressen och värden, vilka ekonomerna i vanliga fall, huru objektiva de än söka vara, ha svårt att helt bortse från, måste träda tillbaka i jämförelse med detta allt dominerande syfte. Endast på en mera väsentlig punkt synes en värdering spela in, i det att man allmänt förutsätter att en inflation så vitt möjligt bör undvikas. Men denna åsikt ligger så nära till hands och är dessutom så välmotiverad med hänsyn till den s. k. krigsmoralen, att den helt naturligt ej givit upphov till några meningsskiljaktigheter.

Härtill kommer väl, att krigsekonomin ej erbjuder många problem av mera allmänt teoretiskt intresse. Detsamma torde för övrigt gälla om all mera konsekvent genomförd planekonomi. Det förefaller t. ex. svårt att utbilda någon allmän ekonomisk teori rörande den ryska femårsplanen. Även inom krigsekonomin är det främst staten, som bestämmer vilka varor, som skola produceras och huru de skola fördelas och den störste svårigheten ligger i att övervinna knappheten på råvaror och produktionsfaktorer. Den ekonomiska problemställningen upplöser sig i en rad specialproblem rörande skattepolitik, priskontroll, lönepolitik etc.

Krigsfinansieringen är svårare att genomföra i praktiken än att planera i teorien. Det är lätt att säga, att man ej får låna mer än vad som motsvarar sparandet plus de genom kapitalförbrukning frigjorda beloppen, men i praktiken ställer detta krav på beskattningsapparaten, som denna ej kan motsvara. I allmänhet har man utgått från att krigskostnaderna borde till lika del bestridas medelst skatter och lån, men i intet fall har man varit i stand att realisera detta program. Såväl i Tyskland, England som U. S. A. torde för närvarande ej mera än en tredjedel av de ständigt växande kostnaderna täckas medelst skattemedel¹⁾. Detta har visserligen ej den betydelse för dessas fördelning på nu- och framtiden, som populärt plägar antagas, men bereder i stället priskontrollen så mycket större bekymmer.

Carsten Welinder.

Hugo E. Pipping: LANDSBYGDENS SOCIALA PROBLEM I FINLAND KRIG MITTEN AV 1800-TALET. Särtryck ur Ekonomiska Samfundets tidskrift. Helsingfors 1940. 150 Sider.

Forf., der tidligere har udsendt en almindelig oversigt over det finske erhvervsliv (*Finlands näringsliv*. Stockh. 1936), behandler i det skrift, der her omtales, et meget specielt emne, der vel kun kan paaregne interesse her i landet hos dem, der indgaaende beskæftiger sig med nordisk social historie. Men disse bør heller ikke forsømme at skaffe sig det

¹⁾ Då krigskostnaderna kunna beräknas på olika sätt, är det svårt att göra en jämförelse länderna emellan. Härtill kommer att propagandasynpunkter m. m. göra de för de olika ländernas del publicerade siffrorna otillförlitliga. Följande uppgifter angående krigskostnaderna per dag äro enligt rec. uppfattning mest sannolika:

U. S. A.: 150 milj. dollar eller halva nationalinkomsten. Kostnaderna ökas snabbt.

Tyskland: 225 milj. Riksmark eller två tredjedelar av nationalinkomsten. Härtill komma bidrag från ockuperade länder.

England: 15 milj. pund eller 60 pct. av nationalinkomsten.

Japan: 50—60 milj. yen eller två tredjedelar av nationalinkomsten.

Italien: 175 milj. lire eller en tredjedel av nationalinkomsten.

indblik, som bogen giver, i Finlands sociale konstitution ved midten af det 19. aarh. og sammenligne den med vor egen.

Indledningen fremhæver den første halvdel af det 19. aarh. i Finland som en brydningstid paa grund af overgangen fra tilhørsforholdet til Sverige til indlemmelsen i det russiske rige med alle deraf flydende forandringer i landets styreform og dets handelspolitiske orientering, men ogsaa paa grund af landets udvidelse med det saakaldte Gamle Finland mod øst. Hovedmassen af bogen udgøres derefter af tre omtrent lige store kapitler, hvori nogle udvalgte sociale spørgsmaal behandles.

Af mest almen interesse og lettest tilgængeligt for danske læsere maa vistnok det sidste af disse kapitler, der handler om udstykning og befolkningsspørgsmaal, siges at være. Finlands befolkning var dengang som nu praktisk taget af samme størrelse som Danmarks, men, ogsaa bortset fra det vældige Uleåborg län mod nord, var denne befolkning spredt over et langt større areal og selv paa det tidspunkt i endnu langt højere grad end den danske en landbefolkning. Naar da folkemængden fra 1815 til 1850 tog til med $\frac{1}{2}$ million, maatte det spørgsmaal blive brændende, om man ved udstykning skulde øge de besiddende landbrugeres tal. Faktisk blev man dog staaende ved den overleverede landbrugspolitik, hvorefter man ligesom hos os i det væsentlige søgte at værne om de bestaaende landbrug og modvirke en videregaaende udstykning, og den ikke-besiddende landbefolkning tog derfor stærkt til, saa at der, endog før industrialismen holdt sit indtog, kan tales om en proletarisering.

Ogsaa ordningen af fattigplejen, hvorefter det andet af de nævnte tre kapitler handler, frembyder adskilligt af interesse. Fattigplejen i Finland var ved begyndelsen af 19. aarh. de enkelte sognes sag og var ret forskellig organiseret i disse. Almindeligst synes det dog at have været, at sognene var inddelt i roder, hvoraf hver paatog sig en eller flere fattiges forsørgelse; nogle af de fattige boede for sig selv, men gik omkring og oppebar »rotespannmål«, andre gik mere eller mindre hurtigt paa omgang mellem rodens medlemmer. Først 1852 kom en fattiglov, der ganske vist for en stor del lod forskellighederne bestaa, men dog tilsigtede at udrydde visse forsørgelsesmaader og skabe faste reglementer i de enkelte sogne.

Det første af de tre kapitler handler om »laga försvar«, en institution, som var ejendommelig for Sverige og Finland, og som vel i det væsentlige kan karakteriseres ved pligten til, saafremt man ikke hørte til de selvstændige erhvervsdrivende eller embedsklassen, at indgaa et langvarigt tjenesteforhold; ellers manglede man »laga försvar« og var udsat for at behandles som en forbryder. Det skildres nu, hvordan humane synspunkter og forholdenes magt efterhaanden undergraver denne institution, til den omsider helt bortfalder.

Bogen tilsigter ikke blot at paapege udviklingen i lovgivningen paa de behandlede omraader ved midten af aarhundredet og meddele visse sociale data, men navnlig at lade diskussionen af disse spørgsmaal træde frem, saaledes som den føres gennem private og mere officielle indlæg, frem for alt i de kommissioner, som blev nedsat af regeringen. Man faar derved ogsaa et indtryk af, hvordan her som paa andre omraader samfundets interesse og ansvaret for det fælles er under opvaagnen i Finland i det 19. aarhundredes midte.

Even Marstrand.